

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34



Rovatunkban most egy a népmesékben sűrűn előforduló szereplőről, a boszorkányról lesz szó.

A népmesék boszorkányairól mindannyian tudjuk, hogy csúnya és gonosz öregasszonyok, akik ártó szándékkal fordulnak a főhős felé – sokszor nem csupán akadályozni kívánják őt célja elérésében, hanem az életére is törnek. A különböző természetfeletti képességekkel megáldott ellenfél (képes az alakváltoztatásra, ismeri a jövőt, seprűn repülve közlekedik, varázssitalokat készít, stb.) többféle okból is felléphet a főszereplő ellen: némelyik boszorkány a főhős helyett a saját lányát szeretné előnyös házassághoz juttatni, mások a sárkány-, óriás- vagy ördöggyermekük halálát kívánják megbosszulni, esetleg csábító alakot öltve el akarják veszejteni a főszereplőt, leggyakrabban azonban hatalomféltés miatt kívánják a másik halálát. A népmesebeli boszorkány néha – igaz, akaratlanul – segítővé vagy adományozóvá válik, amikor a különböző próbákat kiálló főhőst „kénytelen” megjutalmazni. Ez a segítségnyújtás azonban nem szívből jövő, tiszta szándékú, ezért tartjuk egyértelműen negatívnak a népmesék boszorkányképét.

A kortárs gyermekirodalom a boszorkány karakterét is – akárcsak az előző részben tárgyalt sárkányét – szívesen újragondolja, és a gonosznak, megátalkodottnak megismert szereplőből gyakran új jellemű figurát farag. Igaz, számos irodalmi mesében a boszorkány megőrzi

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

eredendően gonosz tulajdonságait (pl. Fellingner Károly: A megpatkolt boszorkány; Roald Dahl: Boszorkányok), de sok esetben a külső rútsága vagy a természetfeletti képességei már nem is olyan rémisztőek, mivel ez utóbbiakat gonoszkodás helyett inkább segítségnyújtásra használja (pl. Finy Petra: A boszorkány karikái, Böszörményi Gyula: Lopotnyik és a nyárnyafi-nyűg, Kertész Erzsébet: Iszup). Gyakran megfigyelhetjük azt is, hogy az ijesztőnek tartott szereplő elerőtlenedik, nevetségessé válik, vagy kiderül róla, hogy csak „megjátssza” a veszélyességet (pl. Vörös István: A boszorkány röpte, Nagy Bandó András: Boszorkánynak mennék). A legérdekesebb boszorkányos történetekben a gonosz szereplő megjavul, és szenved attól, hogy a környezete, vagyis a többi szereplő boszorkánynak tartva kirekeszti őt a közösségből. Ezek a történetek gyakran szomorúak, és arra hívják fel az olvasó gyermekek figyelmét, milyen veszélyekkel jár a megbélyegzés, a személyiség látszat alapján történő megítélése (pl. Bosnyák Viktória: Tündérboszorkány, Boldizsár Ildikó: A szomorú boszorkány).

A megszépülő boszorkány

Bosnyák Viktória Tündérboszorkány című meseregényét bátran ajánlhatjuk 9-11 éves gyerekeknek, hiszen egy mesei világgal átszőtt, iskolás életről szóló történetet ismerhet meg benne. A boszorkány itt a könyvtáros néni bőrébe bújva jelenik meg, és külsejéről, morcoságáról lehet felismerni. Jobban megismerve a szereplőt azonban kiderül, hogy a boszorkányosan viselkedő asszony valójában a környezete áldozata, aki mások nemtörődömsége miatt „savanyodott meg”, alakult át vén banyává. Amint a diákok elkezdnek másképp viszonyulni hozzá, ő is fokozatosan visszanyeri eredeti tündér mivoltát, amit külső átváltozása, megszépülése szimbolizál. Az addig szomorú, önmagába zárkózó öregasszonyból életvidám nő lesz, aki újra képes élvezni az életet, és a boszorkányokra jellemző elzárkózást, mogorvaságot eltemeti önmagában. A regény a sok izgalmas kaland mellett rámutat arra, hogy akit boszorkányként kezelnek, az lassan boszorkánnyá is válik – ezt legyűrve azonban képes felfedezni a belsejében lakozó tündért is.

A segítő boszorkány

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

Finy Petra A boszorkány karikái című irodalmi meséje az előítéletek működésére, a felszínes megítélés veszélyességére hívja fel a figyelmet. A főszereplő egy idős asszony, aki külsejével a népmesékből ismert boszorkányokra emlékeztet: „péklapát fogak” és „szőrös bibircsókok” csúfítják el az arcát. A falu szélén található öreg viskóba költözik, hóbortossága és magányossága miatt mindenki tart tőle. A zord, boszorkányos külső teljesen elszigeteli őt a közösségtől, és csak akkor vesz fordulatot az élete, amikor a falura támadó sárkányt az ő ötletességének, varázsfüvekben való jártasságának köszönhetően sikerül legyőzni. A boszorkányokra jellemző természetfeletti erejét tehát a közösség javára használja, így az addig félelmetesnek tűnő mágikus tudása bölcsességgé válik a többiek szemében. Ebben a mesében a boszorkány nem szépül meg, nem változtat magatartásán, csupán annyit tesz, hogy a fekete mágia helyett a fehér mágia eszközeit használja. A mese első felét uraló nyomasztó szomorúság így feloldódik, és a boszorkányt befogadja maga közé a falu népe.

A jóságos boszorkány

A boszorkányok jelleméről, természetéről szóló történetek egyik legszebb darabja Boldizsár Ildikó A szomorú boszorkány című meséje, amely a boszorkányok természetének kialakulását egyfajta eredettörténetként mutatja be, és egy gyönyörű mesét sző a jó és rossz boszorkányok létrejöttéről. Ez a mese azért is különleges, mert a népmesebeli boszorkányok világának hátterét kívánja feltárni, és a boszorkányok-tündérek egy töről fakadásának elméletét mélyíti el. A mese olvasói azt is megtudják, mi áll annak hátterében, hogy a jó boszorkányok eltűntek a világból. A történet főszereplője, Amália egy olyan boszorkány, aki nem akar többé boszorkány lenni, inkább lemond a természetfeletti képességeik előnyeiről, minthogy gonoszságokra kelljen azt használnia. Amália képes szembenézni a sorsával, és az összes boszorkány nevében magára vállalja a gonosz tettek helyrehozását, amivel megtöri a fekete mágia által fogva tartott boszorkányok világát.

A megmentésre váró boszorkány

[Tóth László A boszorkány porszivója](#) című meseregénye különleges képet kínál a

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

boszorkányvilágról, mivel alaposan összegabalyítja a hagyományos mesei szerepköröket: a boszorkányként bemutatott Dörzsi-Mörzsi szelíd tündérként viselkedik, az ellenfeleként fellépő Hanga tündér viszont megátalkodott boszorkány tulajdonságokkal rendelkezik. A boszorkány és tündér jelleme ebben a történetben felcserélődik, a szereplők egymás helyetteseként mutatkoznak. A cselekmény mozgatórugóját kettejük viszállya képezi, azonban ők csak háttérszereplőként, a tényleges hősök – Julijul és Kiskata – biztatójaként vagy veszélyforrásaként, csupán „emlegetés által” jelennek meg a történetben. Kettejük harcának valódi megvívását ez a két kislány vállalja magára. Ők azok, akik az összes kalandot végigjárják, a megpróbáltatásokat leküzdik – és egy rendkívül kalandos, fordulatokban gazdag fantáziavilágot fedeznek fel az út során. A meseregény érdekessége, hogy a hagyományos mesei elemeket modern közegbe illeszti, a népmesei szófordulatokat pedig napjaink nyelvhasználatával vegyíti.

További boszorkányokról szóló művek

Boldizsár Ildikó: Amália (mesekönyv)

Böszörményi Gyula: Lopotnyik és a nyárnyafi-nyúg (mese)

Fellinger Károly: A megpatkolt boszorkány (mese)

Gryllus Vilmos: Banya (vers)

Kertész Erzsébet: Iszap (mese)

Mosonyi Aliz: Frásznéni (vers)

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

Nagy Bandó András: Boszorkánynak mennék (vers)

Szabó T. Anna: Boszorkánydal (vers)

[Tóth László: A boszorkány porszívója \(meseregény\)](#)

Varró Dániel: A Babaarcú Démon (vers)

Vörös István: A boszorkány röpte (vers)

Boszorkányos versek

Vörös István: A boszorkány röpte

7 madár az 1 boszorkány,

fent ülnek a felhők ormán,

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

seprűnyélen jön le onnan,

7 hajtincse mind 1 kontyban.

7 ujjá van a balkezén,

7 szempilla a jobb szemén.

1 feje van, mert nem sárkány,

7 tollból nőtt púp a hátán.

7 sebességes a söprű,

csontja vékony, teste könnyű.

orra nem vas, csak műanyag,

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

elsuhan a felhők alatt.

Nagy Bandó András: Boszorkánynak mennék

Mért maradjak gyöngé lánynak?

Úgy elmennék boszorkánynak!

Szállnék söprűn, fenn az égen,

parázs volna eleségem.

Meg sem rettennék a tűztől.

szikrát szórna tüzes szemem,

lángot vetne tekintetem.

Innivalóm szennyes lőre,

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

béka ülne bőrcipőmre.

Kígyó csúszna kertem fáján,

bagoly ülne vállam táján.

Lenne egy-két böglyöm, legyem,

volna éjszín köpönyegem.

Lábam fedné buggyos nadrág,

ha meglátnád, úgy otthagynád!

Bibircsókos lenne fülem,

nem lennétek meg nélkülem.

Jósolnék a tengerekből,

nem kérnék a gyerekekből.

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

Sikoltoznék és vijjognék,

egy-két szülőt nyakon fognék.

Üveggömböm füstölögne,

ki felismer, mind röhögne.

Mosonyi Aliz: Frásznéni

a boszorkányunk frásznéni

egész nap kiabál:

ha sokat ugrálsz kapsz egy frászt

itt ne labdázz mert kapsz egy frászt

ne füttyülj mert kapsz egy frászt

A megjavuló boszorkányok

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 22. szerda, 18:52 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

hogy hívták frásznénit

kislánykorában

nem is volt kislány

kislány korában